

Podmienky súladu projektu s princípmi desegregácie, degetoizácie a destigmatizácie

Jedným zo špecifických cieľov **operačného programu Ľudské zdroje** (ďalej len „OP ĽZ“) je „5.1.3 Podporiť prístup k zdravotnej starostlivosti a verejnému zdraviu vrátane preventívnej zdravotnej starostlivosti, zdravotníckej osvetly a k zlepšeniu štandardov hygieny bývania“.

Väčšina Rómov na Slovensku žije v obydliach na pozemkoch, ku ktorým majú vysporiadané majetkovo-právne vzťahy, avšak s narastajúcou segregáciou a marginalizáciou osídlení, či regiónov sa zvyšuje aj podiel obydlí, ktoré sú postavené nelegálne alebo majú nevysporiadané majetkovo-právne vzťahy k pozemkom, na ktorých stoja. V mnohých prípadoch je nelegálnosť stavby spôsobená nevysporiadanými majetkovo-právnymi vzťahmi k pozemkom¹.

Vysporiadanie majetkovo-právnych vzťahov k pozemkom v rómskych osídleniach je primárnym predpokladom pre legalizáciu stavieb a rozvoj technických a hygienických podmienok bývania v rómskych osídleniach (napr. pripojenie k inžinierskym sieťam). Pozitívnym dopadom môže byť napr. zlepšenie štandardov hygieny, vrátane prístupu k pitnej vode, zlepšenie prístupu k zdravotnej starostlivosti a verejnému zdraviu, ako aj zlepšenie vzťahov MRK s majoritou. Sekundárne je vysporiadanie majetkových vzťahov predpokladom zamestnateľnosti a zamestnanosti MRK a zvýšenia vzdelanostnej úrovne MRK, keďže zlepšené podmienky bývania a možnosti osobnej hygieny zvyšujú uplatnenie MRK na trhu práce a ich integráciu do spoločnosti. V neposlednom rade je vysporiadanie majetkových vzťahov predpokladom zapájania sa obcí do investičných projektov v rámci rôznych programov, kde vysporiadané vzťahy k pozemkom sú základnou podmienkou poskytnutia finančného a/alebo nefinančného príspevku.

Príručka pre zlepšenie životných podmienok Rómov na miestnej úrovni² identifikuje v časti 2.2 potrebu „Istoty bývania“ spolu s intervenciou zameranou na „Legalizáciu práv vlastníctva nehnuteľností“. V časti 3.4 konštatuje, že „chýbajúce preukázateľné vlastníctvo nehnuteľnosti môže predstavovať prekážku pre Rómov k prístupu k základnej infraštruktúre, sociálnym službám a úverom.“ a, že „formalizácia vlastníctva nehnuteľnosti je tak kľúčovou intervenciou, aby sa zabezpečila sociálno-ekonomická inklúzia marginalizovaných Rómov.“

Kvalitné bývanie je previazané s možnosťou zamestnať sa, žiť v hygienicky nezávadnom prostredí a poskytujú priestor na osobný a vzdelanostný rast detí aj dospelých. Sociálno-ekonomické znevýhodnenie obyvateľov MRK, nedostatok odborných kapacít miestnych samospráv pre riešenie vysporiadavania majetkovo-právnych vzťahov k pozemkom vyžadujú vonkajšiu intervenciu.

V **Aktualizovaných akčných plánoch stratégie Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020 na roky 2019-2020³**, je pre oblasť bývania stanovený globálny cieľ „Znížiť rozdiely v dostupnosti a kvalite bývania a základnej infraštruktúrnej vybavenosti medzi priemerom populácie v Slovenskej republike a príslušníkmi MRK a podporovať odstraňovanie ich rezidenčnej segregácie“ s čiastkovými cieľmi vzťahujúcimi sa k vysporiadaniu majetkovo-právnych vzťahov k pozemkom „Zvýšiť podiel príslušníkov MRK v legálnych obydliach“ a „Zvýšiť podiel obydlí s prístupom k základnej infraštruktúre a vybavenosti v osídleniach MRK“.

V súlade s **Metodickým výkladom⁴** pre efektívne uplatňovanie princípov desegregácie, degetoizácie a destigmatizácie (Február 2018) „princípy desegregácie, destigmatizácie a degetoizácie sú prepojené pojmy, ktoré sa navzájom aj posilňujú. Pri vyhodnotení splnenia kritéria 3D budú akceptovateľné projekty, len ak

¹ Atlas rómskych komunít 2013 http://www.minv.sk/?atlas_2013, Atlas rómskych komunít 2019 <http://www.minv.sk/?atlas-romskych-komunit-2019>

² Svetová banka, Európska komisia: Príručka pre zlepšenie životných podmienok Rómov na miestnej úrovni, 2015 http://www.epic-org.eu/wp-content/uploads/2015/06/Roma-Handbook_Slovakian_1514928_Web.pdf

³ <http://www.minv.sk/?strategia-pre-integraci-romov-do-roku-2020>

⁴ http://www.minv.sk/swift_data/source/romovia/publikacie/metodicky-vyklad.pdf

výrazne znížia sociálnu vylúčenosť v jednej z uvedených troch oblastí, a zároveň nezhoršujú vylúčenosť v ostatných dvoch.

V praxi to znamená, že žiadateľ musí popísať zámer výrazne zlepšiť situáciu minimálne v jednej z troch oblastí a zároveň vykázať nezhoršenie situácie v ostatných⁵. Uplatňovanie princípov desegregácie, degetoizácie a destigmatizácie je považované za jeden z **nástrojov dosiahnutia sociálno-ekonomickej integrácie MRK**.

Priama súvislosť princípov desegregácie, degetoizácie a destigmatizácie vytvára štruktúru **jedného vylučovacieho kritéria**, ktoré sa **povinne posudzuje** ako súčasť procesu administratívneho overovania žiadosti o nenávratný finančný príspevok.

Pre splnenie podmienky súladu projektu s princípmi desegregácie, degetoizácie a destigmatizácie je žiadateľ v ŽoNFP (časť 7 formulára ŽoNFP) povinný popísať:

- A. **lokalitu realizácie projektu.** Pod lokalitou sa rozumie osídlenie MRK, ktoré predstavuje sídelnú koncentráciu obydľí obývaných prevažne priestorovo alebo sociálne vylúčenými skupinami obyvateľov, ktorého rozsah a obvod bol identifikovaný v národnom projekte „Podpora vysporiadania právnych vzťahov k pozemkom v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít“ v rámci podaktivity 1 „Identifikácia skutkového a právneho stavu pozemkov pod rómskymi obydľami v rómskych osídleniach“, vrátane prípadného zväčšenia tohto obvodu oproti rozsahu identifikovaného v národnom projekte napr. z dôvodu dodatočnej existujúcej výstavby obydľí, ktoré tvorí jeden celok s osídlením MRK.

Osídlenie MRK predstavuje predpokladaný obvod a rozsah projektu jednoduchých pozemkových úprav (ďalej len „JPÚ“), ktorý je vykonávaný na usporiadanie vlastníckych a užívacích pomerov k pozemkom pod osídlením⁵. V prípade zväčšenia obvodu alebo zmeny údajov oproti tomu aké boli identifikované v národnom projekte, je žiadateľ povinný tieto rozdiely uviesť a riadne ich odôvodniť.

Žiadateľ v ŽoNFP určí obvod a rozsah osídlenia MRK na účely konania o JPÚ podľa §8g zákona o pozemkových úpravách (prvý obvod) s uvedením:

- celkovej výmery osídlenia MRK, počet vlastníkov pozemkov, počet obydľí, počet obyvateľov MRK v osídlení MRK.
- dôvodov, na základe ktorých je potrebné usporiadať vlastnícke a užívacie pomery k pozemkom v osídlení MRK,
- súčasnej situácie v obci a v osídlení MRK s ohľadom na záujem vlastníkov pozemkov a obyvateľov MRK v osídlení MRK o vykonanie JPÚ.

Žiadateľ jednoznačne popíše priestorové vymedzenie obyvateľov MRK dotknutých projektom vo vzťahu k obci, t.j. typ osídlenia MRK, ktoré je predmetom projektu, pričom si vyberie z nasledovných možností:

- osídlenie MRK mimo obce,
- na okraji obce,
- osídlenie MRK v rámci obce.

V prípade umiestnenia osídlenia MRK **mimo obce**, žiadateľ uvedie aj približnú vzdialenosť osídlenia od obce.

- B. ako vysporiadanie majetkovo-právnych vzťahov postupom JPÚ po realizácii predloženého projektu prispeje k **desegregácii, degetoizácii a destigmatizácii** obyvateľov MRK, napr. realizácia opatrení

⁵ Postup podľa § 2 ods. 1 písm. j) v spojení s § 8g) zákona č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde v znení neskorších predpisov

smerujúca k legalizácii stavieb, zvýšeniu kvality podmienok bývania MRK, budovaniu základnej technickej infraštruktúry a zlepšeniu štandardov hygieny, vrátane prístupu k pitnej vode, čo vytvára základné predpoklady pre zlepšenie celkovej kvality života a tým sa nepriamo vytvárajú podmienky k integrácii a zúčastňovaní sa MRK na živote celej spoločnosti. Žiadateľ uvedie popis zamýšľaných intervencií, ktoré obec plánuje realizovať v dotknutom území po ukončení JPÚ napr. výstavba inžinierskych sietí, svojpomocná výstavba obydlí MRK, výstavba nájomných bytov pre MRK, legalizácia stavieb. Odporúčame žiadateľovi uviesť v tejto časti konkrétne a reálne prínosy pre obyvateľov MRK (t.j. vyhnúť sa citovaniu rôznych príručiek a literatúry).

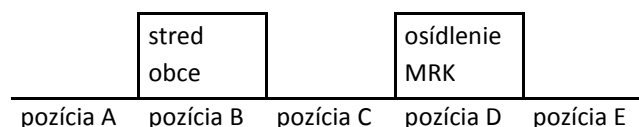
- C. V prípade realizácie **kombinácie aktivít, a to usporiadanie vlastníckych a užívacích pomerov k pozemkom, ktoré sa nachádzajú pod osídlením MRK⁶ (prvý obvod) a usporiadanie vlastníckych a užívacích pomerov k pozemkom priamo nadväzujúcich na osídlenie MRK vzhľadom na ich budúce použitie na iné účely ako je hospodárenie na pôde⁷ (druhý obvod)**, tieto konania o JPÚ sú 2 samostatné konania o JPÚ na správnom orgáne, ktoré budú prebiehať paralelne vedľa seba.

Žiadateľ v ŽoNFP okrem osídlenia MRK (prvý obvod) určí obvod na účely konania o JPÚ podľa §8d zákona o pozemkových úpravách (druhý obvod) s uvedením:

- o **výmery rozšírenej časti osídlenia t.j. druhého obvodu, počet vlastníkov pozemkov, počet stavieb/obydlí, počet obyvateľov MRK v rozšírenej časti osídlenia**
- o **dôvodov, na základe ktorých je potrebné usporiadať vlastnícke a užívacie pomery k pozemkom,**
- o **súčasnej situácie v obci a v osídlení MRK (prvý obvod) s ohľadom na záujem vlastníkov pozemkov a obyvateľov MRK o vykonanie JPÚ v tomto rozšírenom obvode.**

Rozšírenie osídlenia (druhý obvod) musí zabezpečiť priestorovú integráciu MRK do väčšiny spoločnosti a neprispievať k segregácii, izolácii a vylúčeniu. Projekty, ktoré prispievajú k segregácii, izolácii a vylúčeniu nebudú podporené. Sociálno-ekonomické začlenenie/integrácia MRK má za cieľ zabezpečiť rovnaký (alebo prinajmenšom zlepšený) prístup k rovnakým službám, ako je u väčšiny/majoritnej spoločnosti napr. prístup k bývaniu, zdravotným službám, zamestnanosti a pod. Priestorová integrácia je všeobecne definovaná ako proces, ktorým sa hranica osady odstráni alebo zníži prostredníctvom zlepšenej integrácie v kľúčových oblastiach a okolitých komunitách. Žiadateľ musí popísať lokalizáciu navrhovaného druhého obvodu vo vzťahu k osídleniu MRK. **Druhý obvod musí priamo nadväzovať t.j. byť spojený s osídlením MRK (prvým obvodom JPÚ)**. Intervencie nemôžu viesť k ďalšej fyzickej izolácii, pokiaľ ide o rastúcu vzdialenosť od majoritných vidieckych/mestských komunít.

Primárne sa kladie dôraz na vysporiadanie majetkovo-právnych vzťahov k pozemkom v osídlení MRK, rozšírenie osídlenia t.j. realizácia druhého obvodu formou JPÚ je možná len v pozícii C alebo v pozícii D za podmienky, že sa realizuje aj pozícia C.

⁶ §2 ods. 1 písm. j) v spojení s § 8g) zákona č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o pozemkových úpravách“)

⁷ §2 ods. 1 písm. h) a ods. 3 zákona o pozemkových úpravách v spojení s §8d zákona o pozemkových úpravách.

Vysporiadanie majetkovo-právnych vzťahov k pozemkom postupom JPÚ v pozícii E nie je v súlade s princípom desegregácie.

Žiadateľ popíše ako **kombinácia aktivít prispeje k desegregácii, degetoizácii a destigmatizácii obyvateľov MRK** napr. realizácia opatrení smerujúca k legalizácii stavieb, zvýšeniu kvality podmienok bývania MRK, budovaniu základnej technickej infraštruktúry a zlepšeniu štandardov hygieny, vrátane prístupu k pitnej vode, čo vytvára základné predpoklady pre zlepšenie celkovej kvality života a tým sa nepriamo vytvárajú podmienky k integrácii a zúčastňovaní sa MRK na živote celej spoločnosti. Žiadateľ uvedie popis zamýšľaných intervencií, ktoré obec plánuje realizovať v dotknutom území po ukončení JPÚ napr. výstavba inžinierskych sietí, svojpomocná výstavba obydlií MRK, výstavba nájomných bytov pre MRK, legalizácia stavieb. Odporúčame žiadateľovi uviesť v tejto časti konkrétne a reálne prínosy pre obyvateľov MRK (t.j. vyhnúť sa citovaniu rôznych príručiek a literatúry).

- D. aké žiadateľ plánuje **osvetové aktivity** zamerané na získanie potrebného počtu hlasov vlastníkov pozemkov v osídlení MRK a v prípade kombinácie aktivít podľa písm. C vyššie aj vlastníkov pozemkov v druhom obvode, pred začatím konania o JPÚ a počas samotného konania o JPÚ. Za účelom zvýšenia efektívnosti, hospodárnosti a účelnosti vynaložených finančných prostriedkov je žiadateľ povinný naplánovať a zorganizovať osvetové aktivity s majoritou, vlastníkmi pozemkov a MRK zamerané na vysporiadanie majetkovo-právnych vzťahov k pozemkom v osídlení (napr. informačné stretnutia za účasti odborného konzultanta v oblasti JPÚ, spolupráca s terénnymi sociálnymi pracovníkmi, s asistentmi osvedy zdravia a pod.).
- E. aké príjme opatrenia na zabezpečenie zrealizovania plánovaných aktivít po ukončení JPÚ. Plánované opatrenia musia byť konkrétne, vrátane ich stručného popisu.

Odporúčame žiadateľovi vypracovať popis súladu projektu s princípmi desegregácie, degetoizácie a destigmatizácie v ŽoNFP (časť 7 formulára ŽoNFP) v kontexte tejto prílohy, čo do obsahu a rozsahu tak, aby nevznikli pochybnosti o tom, že projekt je v súlade s princípmi desegregácie, degetoizácie a destigmatizácie.